ARTICOLE MĂRUNTE.

1.
Contribuţii onomastice.

Baţaria.

Numele trebue apropiat de mr. *badzară* 'plăcintă de făină de porumb, cu urzici' (Dalametra, 36), *bădzară* 'un fel de plăcintă de calitatea cea mai proastă, făcută dintr'o singură foaie groasă de făină de mălaiu, fără unt', la păstorii din Veria (Capidan, *Românii nomazi*, p. 103) = ngr. μπατζάρα (*ibid.*, p. 173), mai precis: ngr.-epirot μπατσαριά 'ζύμη μετὰ λαχάνου κατασκευαζομένη ὡς πίττα' (Aravantinòs, Ἠπειρωτικὸν Γλωσσάριον, p. 64), din ngr. μπατσάρω, μπατσέρνω 'sich nähren, übernehmen' = it. *impacciare*, ven. *impazzar* (G. Meyer, *Neugr. Stud.* IV, 58)[1].

Bogrea.

Nu pentru a relevà publicului „ce înseamnă numele mieu", cum făcea acum câţiva ani un Italian[2], ci pentru a pune la punct o afirmaţie a d-lui Giorge Pascu, relevată la originea acestui nume, ne ocupăm aici de el.

Că n. de fam. *Bogrea* poate fi interpretat ca o formaţiune de tipul *Negrea — Negru*, *Bunea — Bunul*, etc. de la mr. *bogru*, *mbogru* 'pauvre, malheureux' = ğap. *bögri*, *bögrü* 'courbe, courbé', cum spune Pascu (*Dictionnaire étymologique du macédoroumain*, II, p. 113, No. 127), — proprietarul numelui o ştia de mult şi, dacă nu-l înşală memoria, o spusese, între alţii, şi d-lui Giorge

[1] Cf. însă şi dr. *Vărzare*, *Varzariu*, n. de fam., cum şi topon. *Lahani* (jud. Covurluiu; ori = *Lohani?*), iar pentru faimosul *Trahanache*, cf. şi megl. *trahanà* 'pastă din făină de grâu, lapte şi ouă' (Papahagi, *Megleno-Românii*, I, 38), — Pascu (*Dict. ét. du macedoroumain*, II, 239) înregistrează apelativul mr. ca „mot obscur".

[2] O. Pianigiani, *Che cosa significa il mio nome*, Lucca 1911.

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

Pascu. In adevăr. mr. *(m)bogru*, „pauvre, pauvre diable“ provine din giagataicul *bögri*, *bögrü* ‘krumm, gebogen’ (Vámbéry, *Et. Wb. d. turko-tat. Spr.*, 210), adecă, mai precis, din turc. *bögrili* ‘a se gârbovi’ (Zenker), *egri boughri* ‘courbé, tortu’ (Kieffer—Bianchi, I, 179).

Dar familia părintelui mieu fiind originară din Egina, o legătură directă cu reflexul mr. al cuvântului oriental e puţin probabilă, iar, pe de altă parte, numele însuşi se găseşte atestat într’un celebru hrisov al lui Andronic I Paleologul pentru biserica din Iannina, în care, printre alte sate cu celnicii lor, se pomeneşte şi un „Χωρίον ἡ Τοβόλιανϊς σὺν τῷ Βόγρῃ“ (v. Sp. Lambros, Χρυσόβουλλον Ἀνδρονίκου Α′ Παλαιολόγου ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας Ἰωαννίνων în Νέος Ἑλληνομνήμων, XII [1915], p. 38 sq.).

Acest Βόγρης (Μπόγρης) ar putea fi, însă, o formă sincopată din *Bogoris* = mongol. *boghori* ‘jos, scund, scurt, mic’ (v. Tomaschek, la Pauly—Wissowa, s. v. *Bulgarus*, cu al cărui reflex bogomilic fr. *bougre*, *bogre*, evident că numele nostru n’are a face), analogă dubletului *Boris* (cf. Borislav).

De răspândirea acestui nume — care nu trebue confundat nici cu turc.-or. *Bogra*, numele unui Han mongol (v. Zenker, 202) identic, probabil, cu t.-o. *bogra* ‘sorte de pâte plate ou vermicelle’ (*ibid.*), sau *bogra* ‘Hals- o. Fusskette’ (Vámbéry, *Die primitive Cultur des turko-tat. Volkes*, p. 126) — ne poate da o idee un *Vogoride*, evident derivat ngr. din *Bogoris* (la noi în popor: *Bogorete;* v. Beldie, *Monogr. com. Jorăşti*, p. 48), un *Bogrov (Bogroff)* bulgăresc, cu dubletul *Borisov*, cum şi faptul că, într’o poruncă (slavonă) a lui Alexandru-Vodă din 1628 (v. Ştefulescu, *Doc. sl.-rom. relative la Gorj*, p. 567 şi *Buletinul Soc. Geogr. Rom.*, XXVIII, p. 25), se întimpină ca n. de loc. un *Bogoroiĭ*, evident de la un *Bogoroiu*, iar în „Scrisorile şi inscr. ardelene“, publicate de N. Iorga (II, 311) găsim un *Bogoriu*, n. de fam., — mai probabil, din aceeaşi tulpină primitivă orientală decât derivate dintr’un *Bohor* (*bour*)[1].

[1] Cf. totuşi, în topon. Mehedinţului: *Bohorelul*, *Buhorelul*. — Ngr. *Buhòr*, din care Μπουχουρή (v. Buturas, Τὰ νεοελληνικὰ Κόρια ὀνόματα, p. 51), e, sigur, alt cuvânt; iar, în ce priveşte *bogoriciu* ‘ariciu’ în formuletele copilăreşti (Pamfile, *Jocuri de copii*, I, 364), dacă nu e o simplă alterare fonetică (prin **pogoriciu*), el se poate explica printr’o contaminaţie între *pogoniciu* cu *bog*, în cadrul legendei binecunoscute, care face din ariciu asistentul lui Dumnezeu la „uzina“ Pământului.

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

Breviman.

Numele (de familie ieşeană) e, foarte probabil, o „latinizare“ (*brevi manu*, sc. homo, „à courte main“ sau „à l'instant, sans cérémonie“) dintr'un *Mână-Scurtă* (cf. ngr. Κοντοχέρης, Κουτσοχέρης) opus lui *Labă-Lungă* (cf. rus. *Dolgoruky*), deşi aspectul său aminteşte, fără îndoială formaţiunile germane în *-mann* sau cele româneşti în *-(o)man*. Le aminteşte fără să le aparţină măcar indirect (cum e cazul cu *Alăman* faţă de *Alemannus*; cf. însă turcismul *Aliman*, *Alimăneşti*, *Alimăneşteanu*), întocmai ca şi un *Curduman*, care nici el n'are a face, etimologic, cu suf. *-man*, nefiind decât o variantă a lui *Curduban* = pol. *kurdyban* 'cordonnier', lit.: 'Cordovan'[1], sau ca un *Cojman*, *Cozman* = *Cosmă*, etc.

Dar, că, în ultimele două exemple cel puţin, analogia sufixului în chestie joacă un rol, lucrul e de la sine înţeles. Şi atunci se pune, în mod firesc, întrebarea: erà, în adevăr, atât de frecvent în limba noastră şi'n deosebi în onomastica noastră acest sufix, încât să poată exercità o atare influenţă? Căci, după cele câteva exemple date de Pascu (*Sufixele*, p. 340 sqq.)[2] nu pare aşa. — O explicare a materialului lexic şi onomastic, din acest punct de vedere, erà, deci, necesară: am făcut-o, şi dăm, în cele ce urmează rezultatele ei, mai ales în ce priveşte onomastica:

Aldoman (cf. *Aldea*), *Batiman* s. *Bătiman*, *Băldiman* (cf. *Băldea*[3]) s. *Beldiman*, *Borcoman*, *Bozoman*, *Buciuman*, *Buchiman*, *Buliman*, *Butiman*, *Butuman* (cf. *Butu*, *Butescu* cf. şi *Butufoi*

[1] Cf. A-Chr. Thorn *Quelques dénominations du 'cordonnier' en français*, în „Archiv f. d. Stud. d. neuer. Spr. u. Litt.“ LXVI (1912) p. 118 sqq. cum şi rom. *cordovan* (piele), *cordovar* (v. şi Gh. Tulbure, *Cântece din lumea veche*, Făgăraş, 1908, p. 45).

[2] Două din „cuvintele obscure“, înregistrate acolo (p. 341), sânt foarte clare: *cotoşman* 'motan' e, evident (cf. „*Rev. Ist.*“, II, 191), *cotocîman*, augmentativ de la *cotoc* 'cotoiu' (cf. însuşi *motan*, *motârlan*, faţă de *motoc*), iar *lişman* 'păzitor de porci sau boi' = rut. *ličman* 'der älteste unter den Schafhirten, welcher die Schafe für Zucht u. Schlachten sortiert; überh. Hirt' (Želechowski, I, 407).

[3] Cf. şi *Beldie*, *Beldy*, în orice caz diferit de *boldiman* (*Holban*) = cu ochii boldiţi (v. Dicţ. Acad. s. v. *boldi*, „a privi fix [*figere* 'înfige' !], cu ochii ca *boldul, ţaglă*“: *acutum cernere*, ὀξὺ βλέπειν despre bălaurul epidauric, care „*săgeată* cu privirea“, cum spune „Fiziologul“ din rev. „Ion Creangă“, IX, 69). — Pentru *Baldea* cf. şi *Băldică* (cf. *Aldica*), *Baldovin*, *Baldovici*.

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

[Stoica Teodorescu, *Monogr. oraş, Câmpina,* p. 205], probabil: *Butuvoi* = *Butu* + *-voje*, ca *Berivoiu, Stanovoiu;* cf. topon. *Hodivoaia, Redivoaia, Retivoiul, Retevoieşti*), *Caraiman, Căliman* (în Arh. ist. I[1] 89: *Calimanŭ.* — Bulg. *Kalimana* 'Anrede an die Taufpatin' (Weigand; v. *DR.* II, 804) e însă = ngr. maced. καλημάνα 'κουμπάρα, νουνά', faţă cu καλητάτας 'κουμπάρος, νουνός' Abbott, *Macedon. Folklore,* pp. 135, 158), *Cârloman*[1], *Chircoman, Codoşman*[2], *Dărman* (cf. *Dărmăneşti.* Un *Dărmán,* şi'n doc. de la Ştefan Duşan (*Arhiva istorică,* III, 184), împreună cu *Altoman, Grădman* (*ibid.*), *Răşman* şi *Stroiman* (p. 185). — Pentru formaţiunile onomastice sârbe corespunzătoare: *Drman, Grdoman, Vlkoman,* etc., v. şi Jireček, *Gesch. d. Serben* (I, 312, n. 1), unde se citează şi un „*Cotrumano Gotto*" dintr'un act raguzan din 1432, schimbat de Orbini în „*Cotromanno Tedesco*", evident şi subt influenţa dezinenţei echivoce. — Un *Altomanovici* (*ibid.,* II, 10), *Dolojman, Dorcioman, Dudiman, Duluman* (cf. *Dule*), *Durmanu, Fodorman, Frăţiman, Gărman*[3], *Gheleman*[4], *Ghirdoman, Ghiurman* (cf. şi ir. *Iurman* la Iosif Popovici, *Dial. rom. din Istria,* I, 37, adăugând pe problematicele *Pohmăn* şi *Şermăn* (*ibid.,* 39), cu topon. *Pokmani, Fâimani* (p. 42), *Giormanu, Giurgiuman,* (cf. *Giurgiu, -ea*), *Gâlman* (din *Gâlă* (n. de fam. Dorohoiu), mai curând ca din *gâlm* + *an*), *Gârdoman* (cf. *Gârda*), *Gâtman, Gligoman* (cf. *gligan, Gligore*), *Goman (?)*[5], *Goşman, Goţman*[6], *Hrăman* (cf. *Herrmann* !), *Huidoman, Hulduman* (?), *Iliciman, Iliman* (Ilici, Ilie), *Kuskoman*[7], *Lodroman, Marghilo-*

[1] Dublet al lui *Cârlan* (cârlan)? Ori din *Carlomagno*[2] *Calomagno* şi *Carleman* figurează, de fapt, în calendarul catolic şi protestant (la 28 Ian.), iar într'un doc. din „Rev. Ist.", X (1924), 267, găsim: „rupţii Bodei, adică *Carlomani*". — Cf. şi *Cârlomăneşti,* dar şi: *Cârleşti* s. *Cărleşti, Cârlova* (= Krylov ?), *Cârlovoaia* (s. Buzău), cu apelativul *cârlogancă* 'varietate de struguri' (Şăin. Dicţ. univ.[4]) = **cârlovancă,* sau mai curând „din *Cârlogan* s. *Cârlogani* (s., Vâlcea), el însuşi după n. pers. *Cârlogan* („Bulet. Soc. Geogr.", XXVIII, 49). — *Kâlova* e şi un orăşel din Rumelia.

[2] N. topic în Dolj: din *codoş* 'Kuppler', ori = *coţoşman* (v. m. sus) ?

[3] Nu: *Hărman* s. *Ghĕrman.* — Pentru *Giorman, Georman* = **Giur-man*(?) cf. *Giurgiumann* da *Ghiorma* (Arch. ist. I[1], 89).

[4] Nu: — *Kelemen* !

[5] Poate, mai curând derivat prin *-an* din *Gom-* (cf. *Goma, Gomoiu*).

[6] Probabil, identic cu apelativul *gociman* = Gott(e)smann.

[7] Atestat expres, ca „Volachus" într'un doc. ardelean din 1398 (Rev. Ist., IX [1923], p. 116).

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

man[1], *Momanu*, *Motoman*[2], *Neguman*, *Nicoman*, *Petriman* (*Petrĭaman*), *Săsărman*(?)[3], *Stăneman*, *Şomăn*(*eşti*), *Şuşman*[4], *Talaşman*[5], *Teleman*, (*Tiliman*[6]), *Todorman*, *Tortomán*, *Tuliman*, *Turcuman*[7], *Ţuţurman*[8].

Originea sufixului[9], pe care unii o vedeau în nume proprii turceşti pe felul lui *Osman* şi *Soliman* (la Ghibănescu, *Ispis. şi zapise*, II[1], 272, un „*Sâliman*, birar")[10], e, după toată probabilitatea, identică cu a serbo-cr. *-man* din *vuk*(*o*)*man* (Pascu, *l. c.*), *rac-man* 'răţoiu', *pur-man* 'curcan' (*DR.* III, 835)[11].

Cât de greu însă e de distins, dacă avem a face în adevăr cu sufixul *-man* sau cu o întâmplătoare dezinenţă omonimă[12],

[1] Augumentativ din *marghiol*, echivalând perfect cu *baş-marghiol*. Pentru etimologie, v. Şăineanu *Infl. or.*, II[1], 39. — Popular, şi femininul: „Căpioară, mioară, Nu fii rea, nu fii *marghioală*!" — Interesant de notat, în legătură cu *baş-tâlhar*, *lohoman*: „*baciu* de hoţi = căpetenie de hoţi" (Pamfile, *Comorile*, p. 6).

[2] V. Bulat, *Contr doc. la ist. Olteniei*, p. 134; cf. şi derivatul *Motomancea*.

[3] In „Anuarul" Liceului din Sibiiu: din *Sachsermann* s. *Süssermann*? (Cf. şi „Anuarul" Lic. din Gherla, pe 1924—5, p. 47. *Săsărman* Traian).

[4] Ştefulescu, *Doc. sl.-române*, 595, unde şi: *Şuşul*; cf. însă şi *Şişman* ('Grosul').

[5] Cf. şi n. de bou *Tălăşman*, despre care v. Şăineanu, *o. c*, *s. v.*, (cf. *talaşman* 'tont': Pascu, *l. c.*), dar şi *talaschman* 'concionator' din *Codex Cumanicus*, p. 285, — deosebit de *talasman* 'praedo', *ibid.*, — it. *talacimanno* 'muezzino'. — Ca toponimic şi: *Toloşmanul* (Tulcea).

[6] Ori = *Tillemann*?

[7] Cf. şi *Turcoman*, iar ca paralelism: *Draguman* faţă de *dragoman*.

[8] Cf. *Tuţor(a)* şi *ţurţur*, împreună cu megl. *ţăţuman* 'înalt şi urât' corespunzând aromân. *gallaman* (Papahagi, *Megleno-Românii*, I, 85), cum şi cu dr. *goliman* 'golan' (Pascu, *l. c.*), poate acelaşi cu *Guliman*, n. de erou ţigănesc din „Ţiganiada" (cf. însă şi: *Gulea*, *Gulianòs*). — Dintr'un *Ariman*, avem topon. *Arimăneasa* (Brăila).

[9] Paralel cu *hoţoman* din *hoţ*, avem, de la *lotru*: *lotroman* (Rev. cr. lit., IV, 144).

[10] Evident diferit de germ. *Seelmann* şi evr.-mold. *Zalman* (Salomon, Solomon; cf. *Salomoneşti*, s., Dolj). — Cf. topon. *Sulimanul*, *Sulimanca*, *Şahmanul* (ultimele două în Dobrogea).

[11] Acelaşi sens augumentativ-peiorativ pare a avea şi *-aman* din alb. *frikamán* 'fricos', *šurdamán* 'surd' şi mr. *retšcamán* 'zdrenţuros' (Capidan, *DR.*, II, 546; cf. Archivum Romanicum, IX, 312).

[12] In *Gogiomanu*, topon. argeşean („Rev. Ist.", X, 129), avem probabil, apelativul *gugiuman* (ca şi'n *Dragoman*, *Dragomăneşti*, apelativul *dragoman* „tâlmaciu"); cf. şi *Cuciumăneşti* (Arhivele Olteniei, III, 237). *Răcmanul* (deal prahovean) pare identic cu *Rahman* ori *Răgman* (Regmann?). — *Ricman*,

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

se vede, între altele, din cazul s.-cr. *Kostroman* = *Castrum Romanum* (Mažuranić, 340) sau al rom. *Crâman* (N. Iorga, *Doc. Callimachi*, II, 752), foarte probabil: *Crâm* + *an* (*-ean*) „Crâmlean" (din Crimeia) [1].

Carale.

N. de fam. şi loc., d. ex. în Păsculescu *(Lit. pop. rom.* 298):

Şi-l băgâ prin Arale
Şi-l deteră pe Olt devale
Şi-l prinseră la *Carale*

Nu trebuie confundat cu *Carare* (şi el, întrebuinţat în onomastică): e turc. *karaly* „schwarz gestreift", cf. *akly karaly* „weiss und schwarz gestreift" (Zenker, 699 b).

Kara-Ali („Ali-cel-Negru") e, iarăşi, alt nume.

Catargi.

A fost pus în legătură, în timpul din urmă, cu *catarg* sau *catargă* şi explicat ca „fabricant de catarge" sau „galeongiu" (cf. şi *DR.*, I, 287 [2]), părăsindu-se vechea explicaţie a lui Şăineanu: „catârgiu".

Credem însă că trebue să revenim la aceasta, fiindcă în Zenker (703 c) se poate ceti expres: *katargy* 'conducteur d'une file, Zugtreiber, Zugführer', din turc.-arab. *katar*, arab *kytar* 'chaîne de chameaux, de mules, etc., attachés l'un à l'autre; série, file, rangée'.

---

măcar că „Ştefan" (Dăscălescu, *Jurnal operativ*, Roman, 1925, p. 107), par a fi: *Rückmann* (cf. *Ric*). Un *Malamudman*, n. de fam. („An. Univ." Iaşi, 1924—5, p. 66) ar puteà provenì din *Melamed* + *-man*.

[1] Dintr'un echivalent rutean, *krimka* 'Mütze aus Lammfell von Krim; Pelz a. L. von Krim' (Želechowski, I, 380), vine, probabil, n. de fam. al vestitului Mitropolit caligraf, Anastasie *Crimca*, „Bucovinean" (Sucevean) de origine.

[2] Un *Catargiu*, Ţigan făurar, apare într'un interesant „Colind de anul nou" din colecţia păr. Bălăşel (ed. „Ramuri", I, p. 70):

Dar gălbiorii ceia nu's făcuţi de fie-cine,
Ci-s făcuţi de *Argiu*,
Al meu *Catargiu*,
Din fundul mării,
De subt poalele cerului,
De Nicolae Ţiganul,
Care bate cu ciocanul....

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

Comșa.

Considerat în genere ca un derivat *coamă* prin suf. *-șa* (Pascu, *Sufixele românești*, 278), acest nume ar putea fi totuși chiar sârb. *komša* 'Nachbar' (Filipović[1]), ori rus. *komšá* 'Raufbold' (*Arch. f. sl. Ph.*, XXXIV, 359).

Sufixul însuși se întâlnește, de altfel, foarte des în onomastica sârbă: *Drakša*, *Ezemša*, *Iakša*, *Iukša*, *Mrkša*, *Vukša*, etc.[2] — indiferent dacă e chiar sârbesc de origine, cum admite dl A. Philippide (*Prejudiții*, în „Viața Românească" din 1916, p. 65 sqq. = p. 9 sqq. din extras), sau, mai degrabă, un aspect particular al suf. diminutival albanez *-š*, cum susține dl S. Puşcariu (*DR.*, III, 821[3]).

In orice caz, pentru a avea o icoană adevărată a răspândirii sufixului în onomastica noastră, cele 6 exemple din monografia citată a dlui Pascu (*Comșa*, *Capșa*, *Focșa*, *Tomșa*, *Bocșa* și *Lupșa*) nu ajung și e, credem, folositor să facem loc aici celorlalte (ca. 40) exemple ce le avem adunate: *Apșa (?)*, *Babșa*, *Chepșa*, (poate și **Chipșa*: *Chipșoiu*), *Copșa*, *Cucșa*, *Domșa*[4], *Dracșa*, *Dragșa*, *Dumșa*, *Ezemșa*, *Feacșea*, *Grubșa*, *Izemșa*, (*Izimșa*), *Iucșa*, *Iugșa*, *Iurș(e)a*, *Japșa*, *Lepșa*, *Lipșe*, *Locșa*, *Micșa*, *Nicșeni*, *Ocșeni*, *Omșu*, *Popșa*, *Racșa*, *Rapșa*, *Sacșa*, *Semșa*, *Stropșa*, *Tecșa*, *Tepșea*, *Topșa*, *Tripșa*, *Tupșa*, *Țicșa*, *Vicșa(ni)*, *Vierșa(ni)* — la care mai putem adăugi, cu Philippide (*l. c.*), pe *Balș(ea)*, cum și patronimicele armenești *Agopșa* și *Francșea*.

Observăm în același timp, că, alături de formele în *-ša*, există uneori dublete în *-cea*: *Capcea*, pe lângă *Capșa*, d. e., sau *Romcea*, *Tomcea*[5] și *Topcea*, pe lângă *Romșa*, *Tomșa* și *Topșa*; cf. și *Gopcevici*, față de *Gopșa* (*Agopșea* „lacobaș").

Aceasta ar explică poate[6], și pe rom. *Mircea* = s. cr. *Mirča*,

[1] Cf. și *comșie* 'vecin', la Românii din Serbia, după Giuglea-Vâlsan, p. 390

[2] Cf. *Milșa*, *Pribșa*, *Pulșa*, în doc. lui St. Duşan (*Archiva Ist.*, III, 185)

[3] Cf. *Neacșu-Neacșa*, etc., din baza *Neag(u)*, *Neagoie*, *Neagomir*, *Negoslav* („Arch. Ist.", I[1], 90), *Negoslava* (ibid.), *Neagșa*, ca n. de botez, în Bogdan, *Doc. lui Ștefan-cel-Mare*, II, 18, împreună cu *Magoșa*.

[4] Considerat ca formă slavă din *Damianus* (Jireček, *o. c.*, 32) ca *Dumșa* din Duma = Meletios ('studiosus') sau *Dumitru*.

[5] Cf. și *Tomcești* (nu: Tonceşti!), în „Rev. Ist." XI, p. 261.

[6] Zicem: „poate", pentrucă formantul *-cea* ar puteà fi total diferit ca origine, reprezintând cunoscuta dezinență din *Isaccea*, *Casimcea*, *Amzacea*, *Turbencea*, *Fodorcea*, *Grigorcea*, *Codincea*, *Zăgancea*, *Nicolicea* (cf. Nicolici) etc.

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

faţă de sârb. *Mrkša* (din *Mrk* = Marcus) sau *Mrša* (cf. Mârşani); explicarea din *Mir-* (mero:) *Mira* (cf. *Mirea, Mirescu*), *Miruš* (cf. *Miroşi*), *Mirota, Mirogoj* (cf. Mažuranić, p. 660, unde se înregistrează însă, greşit, subt acelaşi radical *Mironja*, evident *Miron* = Μύρων [1]), *Miroslav, Mirko* (cf. *Mirkovo* = *Mirceşti*) ni se pare totuşi preferabilă.

Cotlarciuc.

Poate fi socotit, fie ca o desvoltare prin suf. patronimic rut. *-iuc*, atât de răspândit în Bucovina [2], dintr'un *Cotlarciu*, de la *Cotlar* = rut. *kotlar* „Kesselschmied, Kupferschmied", fie — mai curând — chiar ca dimin. rut.-pol. *kotlarzyk* „garçon de chaudronnier" (ca şi *kowalczyk* „garçon de forgeron", din care, la noi, *Covalciuc, Covalciu*).

Dindar.

N. pr. de fam.

Aşa se chemă un agent al Brâncoveanului (N. Iorga, *Istoria literaturii române în sec. al XVIII-lea*, II, p. 61) precum şi un pisar domnesc (*Revista Istorică*, X [1924], p. 264).

[1] Şi s.-cr. *Mikša* ar fi după acelaşi autor (p. 652), din Maximilian. — Pentru *Tugomir, Tâhomir*, (Τῶχος, Τωχομέρης) ca toponimic: *Tehomirul* (Mehedinţi), alt nume domnesc de la noi, cf., afară de: *Dragomir, Liubomir*, etc. şi apelativul sl. (rut) *tihomire*, 'stiller Friede' (Želechowski, II, 965), cu antonimul *Cazimir* 'Störenfried' (ibid., 330), *Răzmiriţa* (*Razmiriţa*, ca n. de fem. în „Arch Ist.", I, 90; cf. şi n. de familie, cu apelativul *răzmiriţă*). — Din *Adomir* (şi *Aldomir* s. *Ladomir*), n. topic *Adomireasa* (Vâlcea); cf. *Adumireasa, Aldeanu, Aldeni, Aldeşti, Aldea* (topon.; ca patron, şi *Aldulea, Andimir* („Arch. Ist.", I 89), *Antemir, Antemireasa, Antemireanu, Balomir(ul), Baomireşti; Dohomir, Tatomir, Ţaţomir, Trantomir, Vaidomireşti, Vidimireşti, Vitomireşti, Vladimirul, Vladomirul.* In *Tihova* (Ghibănescu, *Isp. şi Zap.*, I [1], 251) avem, ca flexiune, elementul iniţial din *Tihomir*; tot aşa, probabil, şi în *Tihu, Tifu*: „Popa Tifu" (cf. însă *Tihon!*). — *Tiha* n. d. femeie, în „Arch. Ist." I. [1], 90.

Mai remarcăm paralelismul: *Dragomir-Dragoslav, Miroslav*, etc. (din acest *Slav*, n. vr. *Slav, Slovco, Slava* din „Arch. Ist." I, 90, şi *Slavici.*) — Iar din *Iaroslav* trăieşte sigur şi'n topon. rom. *Ieroslovești* (Vlaşca) dar poate şi'n *Iarul* (cf. însă şi apelativul *iar* „grâu primăvăratec").

[2] Cf. *Ivaniuc, Romaniuc, Marmeliuc* (al cărui radical românesc, *Marmelea*, se găseşte şi în ir. *Marmilici*, pentru care v. Ios. Popovici, *Dial. Rom. din Istria, I, 37); Sauciuc* (Săvescu, Săveanu: Savciuc), *Tcaciuc* (= „ţesător", ca şi *Kadlec* bohem) etc.

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

Primul gând ce se prezintă e, că am fi în prezenţa unui echivalent popular al lui *Teodor*, *Bogdan*, *Bojidar* etc. „din — dar“. Dar aceasta e numai o iluzie [1].

Dündar, *Dümdar* e un cunoscut nume turcesc (cf. *Dundar*, „oncle du Sultan Osman“, şi *Weli-Dumdar*, „rebelle karamanli, de même que Kalender-Oghlou“, la Joannin—Gaver, *Turquie*, pp. 20, 129) şi el se identifică cu apelativul alb. *dintar* ‘Mohammedaner’, de la *din* ‘mohammedanische Religion’ (v. Weigand, *Balkan-Archiv*, I, p. 242), în adaptare ngr.

Dobrunul.

Nu s'a dat cuvenita atenţie formaţiunilor onomastice (patronimice şi toponimice) în *-un*(ă).

Pascu, *Sufixele Rom.*, p. 52 sqq., nu citează nici un singur exemplu.

Impreună cu *Dobrunul* citat, *Drăgunoiul* şi *Movila-Drăguneî* există în Marele Dicţ. Geogr., iar Želechowski, (I, 376) dă un rut. *krasúnja* ‘die Schöne, schönes Weib; Freudemädchen’, în care, la baza slavă (*kras-* ‘pulcher’), s'a alipit, ca şi'n exemplele româneşti, *-un* al nostru (cf. *grăsună*).

Dolhaia.

Radicalul acestui nume de loc e, evident, sl. *dolh-*[2], *dolg* ‘lung’ întocmai ca şi'n *Dolhasca* dorohoiană (în Bacău *Dorhasca*) sau *Dălhăteasca* putneană (din *Dălhătescu: Dălhotă*, *Dâlgotă*, *Dolgota)* şi *Dâlga* din Ilfov, ori *Dâlhăuţul* din Râmnicu-Sărat, *Dolheni*, *Dolheşti* ...

Interesantă e însă dezinenţa, care se întâlneşte — curios — mai ales la localităţi vâlcene: *Bobaia*, *Burnaia*, *Cernaia*[3], *Dobraia*, *Ebraia*, *Hobaia*, *Hlinaia*, *Malaia*, *Mazanaia*[4], *Negaia*, *Negraia*, *Şerbaia*, *Strehaia*, *Suhaia*, *Suraia*[5], *Zegaia*.

[1] O etimologie arhaizantă imposibilă ni se pare şi etnicul vechiuiliric Δινδαρος, *Dindarus* (v. H. Krahe, *Die alten Balkanillyrischen geographischen Namen*, Heidelberg 1925, pp. 22, 87).

[2] Cf. şi n. de fam. *Dolh* (fost Portar al Sucevei: Ghibănescu, *Sur. şi izv.*, I, 230).

[3] Cf. *negraia* din cimilitura mămăligii (făcute în ceaun, pe pirosteie): „Cu *crăcaia* şi *negraia* Faci *mălaia*“ (*Junimea literară* XIV, [1925] p. 324); cf. şi topon. *Malaia* citat mai jos!

[4] Cf. *Măzăneşti* (Bacău), din *Mazan*, poate = s.-cr. *mazan* ‘măsură p. lichide, vas’ (Mažuranić, 666); *Mazanariul* se cheamă un părâu tecucean.

[5] In Putna; diferit de *Suroaia*, din Teleorman (după soţia unui *Suru*; cf. *Şărboaia* s. *Şarba* din jud. Tecuciu). — P. *Şarba* = *Şearba*, cf. *Vârful-Şărbeî* şi *Şasa* (= *Şeasa*) din Gorj.

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

Din aceeaşi familie fac parte, evident, n. de femei vr.: *Stănaie,* (nu: „Stănoaia"!), *Vlădaie, Vilaie* (cf. *Vilăie, Vila)* din „Arhiva Istorică", I, 90, cum şi n. de vacă: *Suraia* (cf. şi T. Papahagi, *Graiul şi folklorul Maramureşului*, p. 138), *Lunaia*, etc. despre care v. Pascu, *Sufixele rom.* ad loc.

Gilău.

Am exprimat aldădată (D.R. I, 219, n. 2) părerea, că acest nume topic românesc n'ar fi decât un originar *Dealu* românesc, prefăcut de Unguri în: *Gyalu* şi reîntors ca atare la Români, care au ajuns astfel la forma actuală, *Gilău.*

O confirmare indirectă a acestei păreri găsim şi'n Monografia Ibaşfalăului *(Erzsébetváros Monográfiája,* Gherla 1896) de Avedik L., unde între alte interesante toponimice româneşti din partea loculuiˡ se dă şi *Gyalu mare* és (şi) *mik* (p. 51).

Mehedinţi.

Numele a fost explicat ca: locuitor din *Mehedia* (v. Pascu, *Etimologii româneşti*, I, 13 sq.), şi de fapt un astfel de derivat, prin suf. *-inţi* (cf. DR., I, 218), e foarte indicat în aceeaşi zonă bănăţeană de influenţă sârbească, întâlnim un *Râmneanţu* sau *Gataianţu,* care nu sânt decât nişte derivate din toponimicele *Râmna (*Râbna)* şi *Gătaia* (în jud. Timiş-Torontal), echivalând perfect cu „Râmneanul" şi „Gătăianul".

Insuşi *Dunărinţu* 'vântul ce bate despre Dunăre' (cf. DR., *l. c.)* are o variantă *Dunăreanţu* (E. Novacoviciu, *Monogr. com. Răcăşdia din jud. Caraş-Severin,* p. 24), la fel cu *Măidănianţu* (ibid.), 'vântul dinspre *Măidan'.*

Mehadia însuşi, al cărui omonim vasluian *Mehedia* e, după Philippide (apud Pascu, *o. c.* p. 14, n), un cuvânt de „cu totul altă origină" (turc-pers.), a fost explicat, precum se ştie, ca un rest dac sau ca un element unguresc (Dan).

E însă şi un alt element, care a fost trecut cu vederea. Indiferent dacă *Mehedinţi* trebue interpretat ca „locuitori din *Mehadia"* ori ca *Mehedinţii* s. judeţul *Mehedinţului* (i. e, lui *Mehedinţul),* pentru baza *mehed-* ni se pare, că trebue să ţinem

ˡ *După Gard, De la Cruce, De la ţigle, De la biserică* (drumuri de ogoare), *Furcile bătrâne* (p. 49), *Supt vii, Capu-Luncii* (p. 50), *Dilma* (*sic*), *din kolo (sic) de Pereu Mare* (p. 51), etc.

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

seamă şi de existenţa unui nume personal *Mehéd* (dim. *Mehédko*), reflex slav (rutean, etc.) al lui *Methodius* (v. Želechowski, *Ruth-Deutsch. Wb.*, I, 436).

Monteoru.

E numele unei comune, unei moşii, unei staţii de cale ferată şi a trei munţi din judeţul Buzău, apoi al unui părâu prahovean şi unui părâiaş putnean (v. *Marele Dicţ, Geogr., s. v.*).

Faptul că numeşte atâţia *munţi*, unit cu acela că există chiar un *Munteorul*, ca nume al unui munte din hotarul Putnei cu Râmnicu-Sărat (v. *ibid.*) ar veni în sprijinul părerii, că acest *Munteoru* nu e decât un *munteorul*, *muntiorul* „muntişorul“ (el însuşi, apărând ca toponimic). Dar, formal, un astfel de deminutiv din *munte* e imposibil.

Adevărata explicaţie a acestor topominice e, desigur, alta. Topominicul *Monteoru* e, foarte probabil, posterior patrominicului *Monteoru* : comuna respectivă (şi inclusiv, celelalte dependinţe secundare) s'a numit după cătunul *Monteorul* (v. *Dicţ. Geogr.*), care, el, poartă, vădit, numele întemeietorului sau al proprietarului: din familia acestuia face parte acel „răposatul Gr. Monteoru“, de care vorbeşte Dicţ. Geogr. *(ad loc.)*, şi după membri ai acestei familii se poate să se fi numit — ca după proprietari — şi munţii omonimi (cum şi celelalte elemente geografice, din Buzău şi vecinătate).

In ce priveşte originea patronimicului însuşi, în care s'a suggerat a se vedea un derivat diminutival din patronimicul *Muntiu* (S. Puşcariu), el ar putea fi, originar, şi un nume levantin, italian sau neo-grec, având de bază apelativul fr. *monteur*, „ouvrier qui monte les pièces d'une machine, etc.“, — ceea ce ar explică şi forma cu *-o-* în radical (*Monteoru*), inexplicabilă în ipoteza unui derivat din *Muntiu*.

Ba, dacă ne gândim la instalaţiile minelor de păcură şi băilor de la Sărata-Monteoru, poate că acel sens etimologic al numelui (nu ştiu cât e de vechiu) nu e numai întâmplător.

Mozolea.

Nume de baltă (Romanaţi).

Derivat din sl. *mozol* 'vibex, vitex; espèce de saule' (Miklosich), mai curând decât din *mozol-(esc)* sau dintr'un obscur

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

**moz-*, prin suf. *-ole*, ca: *Bibolea* (cf. *Bib*, dar şi *bibol* = bivol), *Bârzolea* (cf. *Bârzul*), *Borolea*, *Botolea* (cf. *Botea*), *Caprolia*, *Ciorbolea* (*ciorbă*?), *Grânolea* (*grâne*), *Pişolea*, *Pârjolea* (*pârjol*), *Ursolea* (*Urs*), *Uzole* (cf. *Uzu*, dar şi *uză*, *vânzolesc*), — toate, nume topice[1].

Partea sufixului însuşi, v. Pascu, *Suf. Rom.*, p. 271, sq., unde se citează poreclele *Piţigolea* (cf. *piţigoiu*) şi *Năsolea* (*nas*) şi n. de vaci *Cerbolea* (*cerb*), *Marţolea* (*Marţi*) şi *Sâmbolea* (*Sâmba*, *Sâmbotina*: *Sâmbătă*).

Rareş.

Presupunerea, că acest derivat din *rar* înseamnă 'Spânul' (*Rev. ist.*, VI, 228[2]), întemeiată doar pe *rareş* din Dosofteiu (Vieţile Sfinţilor: „erà scund şi *rareş*"), glosat dubitativ de Tiktin (*s. v.*) prin „von spärlichem Haarwuchs (?)", o putem confirmà documentar acum, prin glosa: „*spănatec* = *rareş*", de pe o copie munteană din sec. al XVII-lea a „Mineielor" lui Dosofteiu (v. Bianu, *Catalogul manuscriptelor româneşti [din bibl. Acad.]*, II, 42, no. 339)[3].

Rareşul se chiamă şi o pădure din Covurluiu (v. *Dicţ. Geogr.* respectiv), foarte probabil după numele proprietarului, iar nu după ... desimea arborilor, cum pare a fi cazul topon. *Rărişul* (pisc din Vâlcea)[4].

Spre a da însă o ideie cât mai exactă de productivitatea sufixului *-eş* în această materie[5] profităm de acest prilej pentru a adăugì, la cele ca. 85 de exemple înşirate în Rev. Ist., *l. c.*, următoarele alte nume în *-eş* (ca. 100):

Acheş (?), *Aldiş(oiu)*, *Anteş* (?), *Badeş*, *Bardeş*, *Băcleş* (*Bâc-*

---

[1] Cf. şi *Dorolea*, despre care, *DR.*, III, 1090 (îndoelnic!).

[2] Pentru *Ţepeş*, cf. şi Joannin et Van Gaver, *La Turquie*, p. 80, unde „le Voïvode de Walachie, *Wlad*, apare ca „*Drakul*" (le diable) şi „*Tchepelpuch* (le bourreau)", evident: *Ţepeluş*, la Turci: „*Kazikli-Woda* (le voïvode empaleur)". Cf. şi p. 62.

[3] Cf. şi dialectalul *spânzac* (L. Costin, *Mărgăritarele Banatului*, p. 123 sq.). — Din sinon. bulg. *kjose* '*σπανός*', iar nu direct din turc. *kösè* 'bartlos, Dünnbart' (ca topon. dobrogean *Chioseler*), vine numele faimosului dascăl *Chiòsea* (v. I. Ghica, ed. Haneş, III, 48): observă accentul! — *Chioasea*, mahală şi deal în Vâlcea, ar puteà fi bulg.-dial. *kjosa* = *kosa* 'mierlă'.

[4] Cf. şi n. de părâu *Răroaia* din Fălciiu (Marele Dicţ. Geogr.).

[5] Pascu, *Sufixele româneşti*, p. 284 sq., dă în total 18 exemple.

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

leşu), *Băteş(ul)*, *Beareş*, *Beleş*, *Bârleş*, *Boambeş*, *Boarteş*, *Bogdeş*, *Bolbeş*, *Bondeş* (ir.), *Braghеş*, *Brebeş*, *Brehneş*, *Bozes*, *Buceş*, *Bucleş(ul)*, *Buneş*, *Burtiş(ul)*, *Buteş*, *Caldeş*, *Ciureş*, *Chinceş*, *Chiţăş* (?), *Clineş*, *Cloambeş*, *Coaeş*, *Coarţeş*, *Codreş*, *Corcheş*, *Corneş*, *Cresteş*, *Culpeş*, *Daneş*, *Dicheş*, *Dudeş*, *Drumeş*, *Feteş*, *Foaleş*, *Furchiş(eni)*, *Ganeş*, *Găvanişă* (?), *Glaveş*, *Golăieş*, *Grebleş*, *Goteş(u)*, *Groteş*, *Haleş(u)*, *Hancheş*, *Herteş* (*Hirteş*), *Hăntareşă*(?), *Havreş*, *Hudreş*, *Ileş*, *Iuliş*, *Iureş* (*lurie*), *Iuteş*, *Joldeş*, *Largăş* (?), *Letreş(ul)*, *Lungeş*, *Medriş*, *Meleş* [1], *Memeş*, *Mineş*, *Mireş*, *Moaleş*, *Mordeş*, *Mugureş* (?), *Nareş*, *Oaleş*, *Oaneş*, *Padeş*, *Paleş(u)*, *Panţeş*, *Petreş(ul)*, *Pialeş*, *Pişteş*, *Poameş*, *Porciş(eni)*, *Potreş(ul)*, *Pruneş*, *Puntiş(eni)*, *Râneşu*, *Roateş*, *Scafeş*, *Şepteş*, *Spedeş*, *Speteş*, *Stăniş(eşti)*, *Stoeş(eşti)*, *Taneş*, *Temeş*, *Tâmpiş(ul)*, *Trăheş*, *Treabeş*, *Tufeş*, (cf. *Tufescu*), *Turbeş*, *Ţegheş* (cf. şi *ţeleş* „ţeapăn, puternic" la P. Papahagi, *Graiul şi Folklorul Maramureşului* p. 23), *Ţibleş*, *Ţipleş*, *Urdeş*, *Valeş*, *Vetreş*, *Viatreş*, *Viepriş* [2], *Vintreş*, *Vremeş*, *Zeameş*, *Zemeş* [3].

---

[1] Cf. ir. *Măleş* (Jos. Popovici, *Dial. rom. din Istria*, I. 36).

[2] Numele care se întrebuinţă în *Doc. Bârlădene* ale păr. Antonovici (II. 254), aparţine, ca şi n. satului sorocean *Vepreca*, la slav. *veprь* 'aper, mistreţ'. Alt nume bine cunoscut la noi *Pitiş* e = ung. *pitis*, *pityis* 'bespitzt, berauscht' (cf. gr. ψελλός).

[3] Numeroase derivate prin *-eş* cuprinde următoarea formulă de „memire" a cărţilor „mestecate": *„Tatĕş, mamĕş*, fanfanapĕş, ciocârda, flisc"! (Alexici, *Texte alese din lit. pop. rom.* I, 221) şi următoarea formuletă copilărească din rev. „Ion Creangă" (VII, 171): *„Uneş, dodeş, tredeş, catradeş*, ţâncăr, vâncar, vonosăn, *gogleş*, goman" (din: un, doi — etc.; cf. însă şi it *undeci, dodici, tredici, quattordici*, apoi *cinque, cinquar* — ? Finalul pare un joc de cuvinte: *gog, gogleţ* + *gogoman*). Istrom. *kiteša*, n. de bou, la Ios. Popovici, *Dialect. Rom. din Istria I, 37*. — *Veneş*, atestat într'un doc. din 1750 şi însemnând „până azi pe la Roman, un arbore din specia ulmului" (Melhisedec, *Cron. Romanului*, II, 77), e obişnuitul *velniş* (Panţu, 325), un slavism, ca şi sinonimu-i arhaic *viaz*: „*viaz*, adică ulmu" (Ghibănescu, *Surete şi izv.*, II. 125) explicat de I. Bogdan (*Doc. lui Ştefan-cel-Mare* II, 595 s. v. *verest*, idem), — Dar oare misteriosul *Moş-Apeş* din basmele populare (v. Etym. Magn., *s. v.*), să nu fie în realitate: *Apeş*, din *apă* („duh, stihie a apei"), cu accentul deplasat, poate, prin contaminaţie cu *apeşi* (cf. *Alpendruck, incubus)* ? Un *Acheşului* (Pârâul şi Vârful), în jud. Suceava (cf. şi *Acheş* sus citat), există de fapt. — In Olah *Ioanăş* (Bogdan, *Doc. lui Ştefan-cel-Mare*, II, 159) avem evident: Oláh János (cf. *Hanăş* = Hannes, Iohannes) — *Ghemiş*, „pitic năzdrăvan" (Şăineanu, *Basmele* 178) e derivat din *ghem*, dară diferit de *Ghimeş* sau *Ghimici*.

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

Tohăneanu.

Că acest n. de familie trebue explicat din *Tohani*, e tot atât de evident, ca şi faptul că toponimicul *Tohani* nu e decât pluralul patronimicului *Tohan:* dificultatea e de a fixà originea acestuia; iar, în această privinţă, cred acum, mai curând, că avem în el o variantă a lui *Tofan* (cf. şi *Togan*), adecă *Teofan* (cf. *Tohilat* = *Teofilact*, alături de *Chifană*[1] = *Epifanie*, etc.), decât un problematic reflex al turc. *doghan* „şoim“ (*DR.*, I, 286).

Tuducescu.

N. de fam.

Foarte probabil, simplă variantă a lui *Tutucescu*, din *Tutuc*, despre a cărui bază de apelativ, turcesc de origine, v. *DR.*, I, 290.

Udrişte.

Numele de botez, cu drept cuvânt celebru, al lui *Udrişte* Năsturel a fost identificat cu biblicul *Uriil* (N. Iorga, *Ist. lit. rel.* 141), cum semnează uneori cumnatul lui Mateiu Basarab (v. facsimile din traducerea lui „Varlaam şi Ioasaf“, făcută de el şi tipărită de generalul P. V. Năsturel, p. XLII[2]), dar şi cu gr. *Orest*, cum de asemene, iscălea scriitorul muntean (v. ibid. p. XLVI, în precuvântarea „Antologhiului“ slavon din 1643), ori chiar cu *Iorest*.

In realitate, acest *Udrişte* nu e decât o desvoltare — datorită, de sigur, analogiei cu *Batişte* = *Baptist*, *Battista*[3], pe de o parte, iar pe de alta asemănării cu *Orestes* din *Udrea*, care, el însuşi, nu e decât aspectul slav al lui *Adrian*, cum demonstră, pân la evidenţă, chiar numele bătrânesc al Adrianopolei la Români: „Şi acest *Adrian* au făcut şi *Udriiul*, oraşul, pre numele său, unde se

[1] Nu numai vr., ci şi actual: *Chifane* T. apare în însemnările d-lui M. Văgăonescu *(Viaţa în războiu*, Bucureşti 1925, p. 349), împreună cu un *Primnicheru* Gh. (351) = *primicheriu* (mgr.-sl.).

[2] Cf. încă: *Uriilă* Nasture (ibid., p. XLIV, cum şi *Genealogia Năsturelilor*, de acelaşi, în *Rev. p. arh. şi filol.* XI, p. 37 sqq. — Pentru reflexe româneşti ale acestui nume biblic, cf. şi: *Urie* s. în Olt. şi *Urieşti*, s. în Argeş (Frunzescu). Udrişte însuşi se întâlneşte, de asemene, în toponimie: *Udrişlea*, s. Mehedinţi, ca şi *Udreşti* (Argeş, Dâmboviţa, Prahova)

[3] Cf. şi actualul n. de fam. rom. *Batist*.

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

împreună trei ape: Tungea, Mariţa şi Narda, pe pământul Trachiei" (Miron Costin, *De neamul Moldovenilor*, ed. Giurescu, p. 43).

Pentru sceptici, ţinem să adăugim, că Udriiul se chema greceşte, nu numai Ἀδριανούπολις, ci şi Ὀρεστιάς (la Nicitas Akominatos, ed. Bonn, p. 9, 17, d. e.),— ceea ce constitue un desăvârşit paralelism cu *Udrişte — Oreste*. Iar, cât pentru echivalenţa *Udrea = Adrian*, putem indică şi analogia lui *Undrea = Andreas* (Sf. Andreiu, ca patron eponim al lunii Decembre), cu care *Udrea* se şi confundă adesea [1].

Vâlsan.

In *Analele Dobrogei*, II, 34, am explicat acest nume din *Vâlcsan*, de la sl. *vâlk* „lup", alăturându-l la familia onomastică: *Vâlcu, Vâlcea, Vâlcan* („Vulcan"), *Vâlculeşti, Vâlcov, Vâlcovici* şi la apelativul *vâlcan* „vultan care mânâncă miei, ca lupul" (*Graiul nostru*, I, 121).

In *Arhiva* din Iaşi, 1922, p. 478, A. Scriban opune acestei derivări pe sârb. *vlasan* „păros", din care ar veni numele de peşte *vâlsan*, „din cauza unor năsturaşi, cu cari se acopere în epoca reproducerii".

Dar, mai întâiu, peştele de care e vorba (*aspius rapax*) poartă între alte nume [2] ca: *vrespere, vâigan, boulean, peşte-ţigănesc* [3], *peşte cu şapte nume, avat* [4], *havat, haut* (cf. Dicţ. Acad., subt acesta din urmă), şi pe acela de *vâlcan* sau *lupul-peştilor* (v. tot acolo); iar, pe de altă parte, forma intermediară *Vâlcsan* (*Vălcsan, Vlăcsan*) [5], nu e ipotetică, reconstruită de mine, cum

[1] Cf. de altfel şi *Andrian*, cum şi fr. *Andrinople*; de asemene: turc. *Endirnè*. — V. în special: Hasdeu, *Etim. Magn.*, s. v. Andrea [1], şi *Cuv. den bătrâni*, I, 144, unde citează şi un feminin *Udrişcă* (cf. şi *Udrischi*, pol. *Udriski, Udricki*, „Udreanu" cum ş *Udrican*, din *Archiva Ist.*, I, 89); iar, cu titlu de informaţie: Ilie Bărbulescu, *Studii privitoare la limba şi istoria Românilor*, Bucureşti 1902. — Adăugim în sfârşit că în topon. dr. *Idriceni* (cf. Idriceanu), vechiu *Iadricĭ(eni)*, avem ca bază un derivat patronimic prin *-ici* din *Iadre* = Andreiu, care se întâlneşte, ca atare, la Românii din Istria (v. I. Popovici *Dial. rom. din Istria* I, p. 35).

[2] Şi *vârjan*, după Tiktin, *ad. voc.*

[3] Cf. turc. *cinghinè-balîc*, ngr. *κατσιβελόψαρι* (v. Antipa, *Fauna ihtiologică*, p. 170).

[4] In Marele Dicţ. Geogr., art. *Razim*, p. 183: Arvat.

[5] *Vlăcsanu*, şi'n pomelnicul Govorei (N. Iorga, *Ist. Domnilor Ţării Româneşti de Const. Căp. Filipescu*, p. 45. n. 1.); cf. *Vlăsan (Archiva Istorică*, I, 90; Iorga *Studii şi Doc.* XVI, 447) probabil din *Vlasie* (*Blasius*).

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

presupune d. Scriban, ci e atestată în străvechi documente româneşti din an. 1430 (Ştefulescu, *Doc. slavo-române relative la Gorj*, p. 15; cf. p. 91) şi 1437 (I. Bogdan, în *Omagiu Maiorescu*, p. 593 [1]).

E clar, însă, că la baza numelui topic *Vâlsan* (de părău şi munte argeşan) nu poate fi numele de familie *Vâlsan*, ci, — ca şi la baza acestuia însuşi, — numele de peşte *vâlsan* [2].

Zamfta.

N. monahal: *Zamfta* Hrisoverghi, monahia (v. *DR.*, III, 861).

N'are a face cu *Safta* (Elisabeta) şi încă mai puţin, cu *Sanfte* „Blanda, Placida", cum presupuneam (*l. c.*): e un reflex românesc al ngr. *Xantha* „Bianca, Bălaşa" (prin *Sanfta).

Zubaşco.

Nume de familie rom., de origine slavă, însemnând, ca şi *Zuban* („Zuban Codreanu") [3]: „Dinţatul, Colţatul" (cf. *Colţea*, *Deşliu*).

Face parte din categoria diminutivelor ipocoristice în *aška*, *-ašek* (v Puşcariu, *Die Diminutivsuffixe im Rumänischen*, p. 131; cf. Pascu, *Sufixele româneşti*, p. 297), — simţit, poate, în speţă, ca o sinteză din *-aş* + *-cu* (*-ko*): *Ion*+*aş* (Ionaş) + *-cu* (Ionaşcu), — şi se întîmpină, în onomastica noastră, mai adesea decât ar reieşi din cele 6 exemple (*Dumitraşcu*, *Iliaşcu*, *Ionaşcu*, *Pătraşcu*—*Petraşcu*, *Toderaşcu* mr. *Taşcu*), date de Pascu (*l. c.*): *Amaraşcu*, *Bădaşco*, *Bilaşco* (cf. şi *Bilaş*), *Cheraşcu*, *Costaşcu*, *Gavrilaşcu*, *Glăvaşco*, *Grigoraşcu*, *Iuraşcu*, *Ivaşcu*, *Labaşco*, *Lupaşcu*, *Mihăilaşco*, *Nanaşcu*, *Onaşco*, *Paşco* (*Paşca*), *Raşcu* (*Raşca*),

[1] Cf. acelaşi, *Doc. lui Ştefan-cel-Mare*, II, 173: „satul lui *Vâlcsan* (Vâlcsăneşti)".

[2] Cf. şi n. de fam. *Murgociu* faţă de n. de peşte *murgociu* „boarfe, borfete, phoxinus laevis" (Glosariul Golescu, ff. 784, 774 sqq., după excerptele dlui G. T. Kirileanu), pe lângă n. de bou *murgociu* (Gaster, *Chrestomatia*, II, 259, după „Opincarul" lui Jipescu). — Pentru sufix, cf. pe lângă cele din *DR.*, II, 787, şi *Mavrociu*, *Spârcociu*, resp. *Spârcoceni*, *Ragoci* (cătun, Gorj, faţă de *Ragul*, idem, Dâmboviţa), *Drăgociul* (pârâiaş, vâlceà, Teleorman), *Găinoci* (revista „Oltenia" I. [1923], p. 142).

[3] Cf. *Zubca*, *Zupco* (Ghibănescu, *Surete şi izv.* II[1], 264). — Rutenescul *Sobko*, dimin. din Sebastian (Želechowski, s. v.), e alt cuvânt.

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)

Romaşcu, Vasilaşcu, Vidraşcu[1], — unele curat slave (ca *Bilaşco*, „Albuţ“, *Glăvaşco*, „Căpăţînă“) sau cu bază onomastică slavă (*Iuraşco*, „Gheorghiţă: Iurii“, *Ivaşcu* „Ivănuţ, Ivanco“, *Paşco*, „Păvălucă)“, iar altele obişnuite scurtări româneşti (*Raşcu*, din *Grigoraşcu*, sau *Toderaşcu*), ori derivate din apelative rom. întrebuinţate ca nume de persoane (*Lup-aşcu*, *Vidr-aşcu*). — *Cheraşcu* are şi variante: *Chiraşcu*. (cf. *Chiru*), *Onaşco* e evident = *Ionaşcu* (cf. *On* = Ion), *Nanaşcu* se explică din *Nan* (Anania, sau Naum), iar *Romaşco* explică pe *Romăşcan* „locuitor din *Roman*“. — Pe *Amaraşcu* îl culegem ca nume de fam., din *Anuariul Univ. din Iaşi*, pe 1924—25, p. 64.

V. Bogrea

2.

Din onomastica folklorică.

Drumul Tabanului.

Balada „Marcu“ din colecţia Pamfile (p. 42) vorbeşte de „drumul Ţarigradului, Pe drumul *Tabanului*“.

Acest *Taban*, pe care nu l-am putut identifică altădată (v. *DR.*, II, 406, n. 3), pentru că Marele Dicţionar Geografic nu-l dă, putem precizà acum (după Generalul Al. Averescu, *Operaţiile de la Flămânda*, p. 64) că e localitate situată pe Dunăre, la vreo 14 Km. din sus de Flămânda[2].

Podul de la Tingrele.

Se pomeneşte într'o colindă putneană din colecţia Baronzi (ed. Iorga, p. 26).

Dacă e vorba de „un pod pistă Marea“, ca'n *Iana Sânziana* din col. Giuglea—Vâlsan (p. 225), acel *Tingrèle* ar puteà fi v.-ung. *tengerelv*, *tengerelü* 'transmarinus'.

Munţii Crinului.

Poezia populară cântă adesea:

Tot la munţii *Crinului*,
Tot la fagul Miului ..., —

---

1 La Ghibănescu, *Sur. şi izv.* V. 354: *Gidraşco*. — Cf. la acelaşi (*Ispis. şi Zapise*, III[1], 245) *Chiemaşco*.

2 Cf. şi *Tabanovţi*, sat din provincia Kossovo (Vivien de St. Martin, *Dict. de Géogr. générale*, ad loc.).

BDD-A14735 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:11 UTC)